

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до семінарських занять та самостійної роботи
з дисципліни «Релігієзнавство та міжконфесійні відносини»
для здобувачів освітнього ступеня бакалавра
спеціальності 033 «Філософі»
денної форми навчання

Черкаси
2025

УДК 2-046:37.016
М54

Затверджено Вченою радою ФГТ
протокол № 12 від 26.06.2025 р.
згідно рішення кафедри
філософських і політичних наук,
протокол № 12 від 23.06.2025 р.

Упорядник: Рилова О.Ю., викладач

Рецензент: Даценко В. С., к.ф.н., доцент

Методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи з дисципліни «Релігієзнавство та міжконфесійні відносини»

М 54 для здобувачів освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 033 «Філософія» денної форми навчання / [Упоряд. Рилова О.Ю.]; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси: ЧДТУ, 2025. 40 с. Назва з титульного екрана.

У методичних рекомендаціях міститься інформація щодо підготовки до семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Релігієзнавство та міжконфесійні відносини». Подано питання для підготовки здобувачів освіти за темами семінарських занять, теми доповідей або презентацій, питання для повторення та обговорення, список рекомендованої літератури і тестові завдання для контролю знань. Для студентів спеціальності 033 «Філософія».

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Тематичний план навчальної дисципліни	6
2. Структура семінарських занять	7
3. Перелік питань для підсумкового контролю	38
Список використаної літератури	40

ВСТУП

Оволодіння науковими знаннями про релігію є необхідною умовою зростання культури та освіченості фахівця будь-якого профілю, а особливо філософа. Відсутність необхідних знань у цій сфері зумовлює не завжди правильну орієнтацію наших громадян, інколи навіть з вищою освітою, в дискусіях навколо релігійно-церковних питань. Тому вивчення навчальної дисципліни «Релігієзнавство та міжконфесійні відносини» в українській вищій школі є важливим чинником підвищення рівня духовної культури людини. Знання історії релігії відчиняє двері до правильного розуміння й осмислення величезної глибини цивілізаційного надбання людства, до свідомого і плідного його засвоєння. Правильно сформовані світоглядні орієнтації, уявлення про духовні цінності допомагають людям чіткіше визначити свою програму життя, а народам – зайняти належне місце в цивілізованому світі. В період боротьби за збереження української державності як ніколи важливо оволодіти багатством загальнолюдських цінностей, відродити втрачені здобутки національної духовної культури, сформуванати нову систему ціннісних орієнтацій та ідеалів.

Певною мірою розв'язати ці проблеми допоможе курс «Релігієзнавство та міжконфесійні відносини». Він побудований так, щоб познайомити студентів з основними компонентами духовної культури – релігією, вільнодумством, міжконфесійними відносинами, показати, яку роль вони відіграють у житті представників різних народів, культур, цивілізацій.

Підготовка до кожного семінарського заняття передбачає ознайомлення здобувачів вищої освіти з відповідними розділами рекомендованої літератури.

Методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи з дисципліни «Релігієзнавство та міжконфесійні відносини» укладено відповідно до освітньо-професійної програми здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 033 «Філософія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є природа та сутність релігії, її філософські, соціологічні, етичні, культурологічні, політичні та історичні ознаки.

Метою викладання навчальної дисципліни «Релігієзнавство та міжконфесійні відносини» є оволодіння знаннями про релігію як історичний та соціально-духовний феномен, що є необхідною умовою адекватного розуміння як української національної культури, так і загальнолюдських духовних цінностей.

Завдання курсу: ознайомлення студентів з різними поглядами щодо генези релігії, її ролі в суспільному житті та особистому бутті окремої людини; оволодіння навичками ведення світоглядного діалогу, здатністю розуміти і поважати переконання інших людей, що допомагає у висліді позбутися догматизму й авторитаризму, виховує толерантність та політкоректність, що сприятиме становленню духовного клімату взаєморозуміння, нормалізації міжконфесійних відносин, гармонізації людських стосунків, відповідно стабілізації суспільних відносин.

Результатом навчання має стати розуміння сучасної наукової картини світу, її основних проблем та суперечностей; набуття навичок ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності; знання про релігію як феномен духовної культури, про релігії сучасного світу взагалі та про релігію в Україні зокрема і, про толерантність та свободу совісті як невід’ємні елементи демократичних свобод та міжконфесійних відносин; вільне орієнтування серед проблем сучасного духовного життя суспільства, надання належної оцінки основним напрямам світової та вітчизняної релігійної думки; розуміння основних принципів здійснення свободи совісті в Україні, здатність аналізувати соціально-значущі проблеми і процеси, різноманітні факти і явища суспільного життя; обґрунтування свого світогляду та громадської позиції.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин 4 кредити ЄКТС. Форма підсумкового контролю успішності навчання – іспит.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назва теми	Форми організації навчання, кількість годин		
		Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль № 1. Релігія як феномен духовної культури. Історично перші форми релігії				
1.	Релігія як предмет наукового аналізу	4	2	8
2.	Первісні (родоплемінні) форми вірувань	4	2	8
3.	Національні релігії	4	2	10
	Разом за змістовий модуль № 1	12	6	26
Змістовий модуль № 2. Світові релігії. Релігія в Україні				
4.	Буддизм	4	2	8
5.	Християнство	6	2	8
6.	Іслам	6	2	8
7.	Історія і сучасний стан релігій в Україні	4	2	8
8.	Міжконфесійні відносини	4	4	8
	Разом за змістовий модуль № 2	24	12	40
	Всього	36	18	66

2. СТРУКТУРА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль № 1. *Релігія як феномен духовної культури. Історично перші форми релігії*

Тема: Релігія як предмет наукового аналізу

План

1. Поняття релігії: основні дефініції та їх методологічні обмеження.
2. Специфіка релігійного світогляду та його відмінність від міфологічного, філософського і наукового.
3. Феномен релігійної віри: когнітивний, емоційний і поведінковий виміри.
4. Релігія як об'єкт наукового пізнання: межі та можливості наукового аналізу.
5. Богословсько-теологічний підхід до пояснення релігії.
6. Філософські інтерпретації релігії: пантеїзм, деїзм, атеїзм.
7. Науковий підхід до вивчення релігії: принципи об'єктивності, історизму та міждисциплінарності.
8. Структура релігієзнавства та його основні галузі.
9. Історія та географія релігії як напрями релігієзнавчих досліджень.
10. Основні компоненти організаційної структури релігії.
11. Релігійні відносини: позакультові та культові форми.
12. Релігійні обряди і ритуали як засіб емоційного та символічного впливу.
13. Детермінанти релігії: соціальні, соціокультурні, антропологічні, психологічні, гносеологічні.
14. Релігія як соціальний інститут у традиційному та модерному суспільстві.
15. Основні види сучасних релігійних організацій та їх характеристика.

Питання для повторення та обговорення

1. Чи можлива універсальна дефініція релігії з наукової точки зору?
2. У чому полягає принципова різниця між вірою та знанням?
3. Чи може наука бути нейтральною щодо релігійних переконань?
4. Наскільки переконливими є соціологічні пояснення походження релігії?
5. Чи зводиться релігія до психологічних механізмів людської свідомості?
6. Які сильні та слабкі сторони концепції прамонотеїзму?
7. Чи зберігає релігія статус соціального інституту в умовах секуляризації?
8. Яку роль відіграють ритуал і символ у підтриманні релігійної спільноти?
9. Чи можна вважати нові релігійні рухи продовженням традиційних форм релігійності?
10. Як змінюється функціонування релігійних організацій у глобалізованому світі?

Теми доповідей (рефератів)

1. Релігійна віра як феномен людської свідомості.

2. Теологічний та науковий підходи до релігії: порівняльний аналіз.
3. Філософські інтерпретації релігії в європейській традиції.
4. Соціологія релігії М. Вебера: релігія і соціальна дія.
5. Концепція релігії в соціології Е. Дюркгейма.
6. Психоаналітична критика релігії у працях З. Фрейда.
7. Символ і архетип у релігії (за К.-Г. Юнгом).
8. Релігійний досвід у концепції У. Джеймса.
9. Феноменологія релігії як метод дослідження сакрального.
10. Концепція прамонотеїзму в історії релігієзнавства.
11. Типологія сучасних релігійних організацій.

Тести для контролю знань за темою

1. Яке з наведених визначень найбільш повно відображає наукове розуміння релігії?

- а) сукупність догматів, дарованих людині надприродною силою;
- б) форма суспільної свідомості, що ґрунтується виключно на міфі;
- в) складне соціокультурне явище, пов'язане з вірою в надприродне та системою культових і позакультових практик;
- г) особиста містична інтуїція окремого індивіда.

2. Яка риса є визначальною для релігійного світогляду?

- а) орієнтація на експериментальне пізнання;
- б) раціонально-логічне доведення істини;
- в) віра в надприродне як основу пояснення світу;
- г) повна відмова від символів.

3. Феномен релігійної віри насамперед характеризується як:

- а) емпіричне знання;
- б) наукова гіпотеза;
- в) особливий тип духовного ставлення людини до світу;
- г) форма юридичної свідомості.

4. Яка з наведених ознак НЕ є характерною для наукового підходу до релігії?

- а) об'єктивність;
- б) історизм;
- в) міждисциплінарність;
- г) апеляція до божественного одкровення.

5. Богословсько-теологічний підхід до релігії ґрунтується на:

- а) соціологічному аналізі;
- б) психологічних механізмах;
- в) визнанні надприродного джерела релігії;
- г) критичному раціоналізмі.

6. Який філософський підхід ототожнює Бога з природою?

- а) деїзм;
- б) атеїзм;
- в) пантеїзм;
- г) агностицизм.

7. Основна відмінність між філософським і науковим підходами до релігії полягає в тому, що:

- а) філософія не використовує логіку;
- б) наука ігнорує світоглядні питання;
- в) наука спирається на емпіричні та соціальні методи дослідження;
- г) філософія повністю заперечує релігію.

8. Хто вважається засновником соціології релігії?

- а) О. Конт і Г. Спенсер;
- б) М. Вебер і Е. Дюркгейм;
- в) К.-Г. Юнг і У. Джеймс;
- г) К. Маркс і Ф. Енгельс

9. За Е. Дюркгеймом, релігія насамперед є:

- а) ілюзією індивідуальної свідомості;
- б) соціальним фактом і формою колективної свідомості;
- в) виявом економічних відносин;
- г) наслідком біологічних інстинктів.

10. Центральним поняттям у соціології релігії М. Вебера є:

- а) колективний ритуал;
- б) соціальний інстинкт;
- в) соціальна дія;
- г) архетип.

11. Хто розглядав релігію як форму колективного неврозу?

- а) У. Джеймс;
- б) К.-Г. Юнг;
- в) З. Фрейд;
- г) М. Вебер.

12. Психологічний підхід К.-Г. Юнга пов'язує релігію з:

- а) економічною базою суспільства;
- б) лінгвістичними структурами;
- в) архетипами колективного несвідомого;
- г) соціальними інститутами.

13. Основний предмет феноменології релігії — це:

- а) соціальні функції релігії;
- б) історичні форми вірувань;
- в) прояви сакрального в людському досвіді;
- г) мовні структури релігійних текстів.

14. Лінгвістичне релігієзнавство вивчає:

- а) географію релігій;
- б) психологію віруючого;
- в) мову, символи та тексти релігії;
- г) економічні аспекти культу.

15. Концепція прамонотеїзму стверджує, що:

- а) політеїзм передував усім формам релігії;
- б) анімізм є первинною формою вірувань;

- в) монотеїзм є найдавнішою формою релігії;
- г) релігія виникла в епоху цивілізацій.

16. До основних компонентів організаційної структури релігії належить:

- а) наукова теорія;
- б) культова практика та релігійні інституції;
- в) політична ідеологія;
- г) художня творчість.

17. Культурні релігійні відносини пов'язані насамперед з:

- а) моральними нормами;
- б) соціальним управлінням;
- в) обрядами, ритуалами та богослужінням;
- г) правовими інститутами.

18. Яку функцію виконують релігійні обряди?

- а) лише інформаційну;
- б) економічну;
- в) символічно-емоційну та інтегративну;
- г) виключно естетичну.

19. До детермінант релігії НЕ належать:

- а) соціальні;
- б) психологічні;
- в) гносеологічні;
- г) техніко-технологічні.

20. Релігія як соціальний інститут насамперед характеризується:

- а) випадковістю та нестабільністю;
- б) відсутністю організації;
- в) системою норм, ролей і організацій, що регулюють релігійне життя;
- г) виключно індивідуальним характером.

Список рекомендованої літератури

1. Історія релігій світу : навчальний посібник / В. І. Лубський, Є. А. Харьковщенко, М. В. Лубська, Т. Г. Горбаченко. Київ : Центр учбової літератури, 2019. С. 7–106.
2. Лубський В. І., Лубська М. В. Історія релігій : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. С. 4–60.
3. Плахтій М. П., Сулятицька Т. В. Релігієзнавство : навчальний посібник [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. С. 9–27.
4. Релігієзнавство. Посібник для студентів вищих навчальних закладів денної, заочної та дистанційної форм навчання / Титаренко В. В., д.філос.н., доц., Горкуша О.В., к.філос.н. К.: КУБГ, 2021. С. 5–37.
5. Релігієзнавство : навчальний посібник / наук. ред. Д. В. Брильов. Київ : Дух і літера, 2018. С. 8–36.

Тема: Первісні (родоплемінні) форми вірувань

План

1. Поняття первісних (родоплемінних) форм вірувань та їх місце в історії релігії.
2. Анімізм як найдавніша форма релігійних уявлень: походження та основні риси.
3. Фетишизм: сутність, соціокультурні передумови виникнення та функції.
4. Тотемізм як віра у надприродний родинний зв'язок роду з тваринами або рослинами.
5. Шаманізм як форма релігійної практики і світогляду.
6. Культ жіночого божества родючості (Богині-матері): походження та символіка.
7. Культ предків як форма сакралізації родових зв'язків.
8. Магія як форма вірування і практичної діяльності. Основні види магії.
9. Значення первісних форм вірувань для формування пізніших релігійних систем.

Питання для повторення та обговорення

1. Чи можна вважати первісні вірування власне релігією?
2. Які соціальні потреби зумовили виникнення анімізму?
3. Чому тотемізм тісно пов'язаний із родоплемінною організацією суспільства?
4. Табу: сакральна заборона чи рання форма соціальної норми?
5. Чи був шаман релігійним діячем, лікарем чи соціальним лідером?
6. Яку роль відігравали культи родючості у виживанні первісних спільнот?
7. Чи можна трактувати культ предків як форму історичної пам'яті?
8. У чому полягає психологічна ефективність магічних практик?
9. Наскільки виправданим є поділ магії на «білу» і «чорну»?
10. Які елементи первісних вірувань збереглися у сучасних релігіях та культурних практиках?

Теми доповідей (рефератів)

1. Первісні форми вірувань як основа становлення релігійної свідомості.
2. Табу як механізм соціального регулювання у первісних культурах.
3. Ідолопоклонство та еволюція культових образів.
4. Жертвоприношення у первісних віруваннях: сенс і типологія.
5. Магія як форма практичного світогляду первісної людини.
6. Трансформація первісних вірувань у подальшій історії релігії.

Тести для контролю знань за темою

1. Яке з наведених понять позначає віру в існування душі як носія життя?

- а) тотемізм;
- б) фетишизм;

- в) анімізм;
- г) магія.

2. Анімізм у первісних віруваннях пов'язаний насамперед з:

- а) культом предків;
- б) поклонінням ідолам;
- в) уявленнями про душу і духів;
- г) вірою у священних тварин.

3. Фетишизм – це:

- а) поклоніння духам померлих;
- б) наділення предметів надчуттєвими властивостями;
- в) віра в кровний зв'язок з твариною;
- г) заборона на певні дії.

4. Що в первісних віруваннях називають фетишем?

- а) ритуальну заборону;
- б) предмет, наділений магічною силою;
- в) образ предка;
- г) тотемну тварину.

5. Тотемізм – це віра у:

- а) переселення душ;
- б) всемогутність магічних слів;
- в) надприродний родинний зв'язок роду з твариною або рослиною;
- г) існування жіночого божества.

6. Яку соціальну функцію виконував тотемізм?

- а) індивідуалізацію особистості;
- б) зміцнення родоплемінної єдності;
- в) раціональне пізнання природи;
- г) формування наукового мислення.

7. Табу в первісних суспільствах – це:

- а) форма жертвоприношення;
- б) вид магії;
- в) система сакральних заборон;
- г) різновид тотема.

8. Основне призначення табу полягало у:

- а) естетичному впливі;
- б) накопиченні знань;
- в) регуляції поведінки членів спільноти;
- г) розвитку письма.

9. Шаманізм — це віра у:

- а) силу фетишів;
- б) можливість безпосереднього спілкування з духами;
- в) кровний зв'язок з тотемом;
- г) сакральну роль ідолів.

10. Хто виконував роль посередника між світом людей і духів?

- а) старійшина;

- б) жрець;
- в) шаман;
- г) вождь.

11. Культ Богині-матері насамперед пов'язані з:

- а) військовою магією;
- б) мисливськими культами;
- в) ідеями родючості та продовження життя;
- г) культом предків.

12. Який чинник сприяв поширенню культів жіночого божества?

- а) розвиток писемності;
- б) перехід до землеробства;
- в) виникнення держави;
- г) формування філософії.

13. Культ предків ґрунтується на вірі в:

- а) тотемну тварину;
- б) магічні предмети;
- в) духовну присутність померлих родичів;
- г) силу природних стихій.

14. Ідолопоклонство – це:

- а) поклоніння духам природи;
- б) шанування матеріальних зображень божеств або духів;
- в) віра в магічні слова;
- г) система табу.

15. Який елемент є характерним для ідолопоклонства?

- а) раціональний аналіз;
- б) відмова від ритуалів;
- в) жертвоприношення;
- г) писемна молитва.

16. Магія в первісних віруваннях розумілась як:

- а) форма наукового знання;
- б) спосіб впливу на реальність через надприродне;
- в) моральне вчення;
- г) політична практика.

17. Чорна магія вважалася:

- а) корисною для громади;
- б) лікувальною;
- в) шкідливою та спрямованою на заподіяння зла;
- г) різновидом культу предків.

18. Яка з наведених магічних практик пов'язана з успіхом у господарській діяльності?

- а) любовна магія;
- б) промислова магія;
- в) поховальна магія;
- г) ініціаційна магія.

19. Лікувальна магія спрямована на:

- а) здобуття їжі;
- б) перемогу у війні;
- в) зцілення та захист здоров'я;
- г) встановлення табу.

20. Первісні форми вірувань передусім були спрямовані на:

- а) теоретичне пояснення світу;
- б) створення абстрактних понять;
- в) практичне забезпечення виживання спільноти;
- г) формування індивідуальної релігійності.

Список рекомендованої літератури

1. Історія релігій світу : навчальний посібник / В. І. Лубський, Є. А. Харьковщенко, М. В. Лубська, Т. Г. Горбаченко. Київ : Центр учбової літератури, 2019. С. 111–122.
2. Плахтій М. П., Сулятицька Т. В. Релігієзнавство : навчальний посібник [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. С. 28–56.
3. Релігієзнавство. Посібник для студентів вищих навчальних закладів денної, заочної та дистанційної форм навчання / Титаренко В. В., д.філос.н., доц., Горкуша О.В., к.філос.н. К.: КУБГ, 2021. С. 38–49.
4. Релігієзнавство : навчальний посібник / наук. ред. Д. В. Брильов. Київ : Дух і літера, 2018. С. 37–46.

Тема: Національні релігії

План

1. Поняття національної релігії та її основні ознаки.
2. Політеїзм як домінуюча форма вірувань національних релігій Давнього світу.
3. Культура і релігія шумерського народу: загальна характеристика.
4. Релігія аккадійського та вавилонського періодів: спадковість і трансформації.
5. Обожнення фараона в релігії Стародавнього Єгипту. Пантеон богів і культова система Стародавнього Єгипту.
6. Релігії Стародавнього Китаю: культ Шан-ді та культ Неба.
7. Даосизм: віровчення, культ і місце в китайській культурі.
8. Конфуціанство як релігійно-етична система та основа соціального порядку.
9. Індійські національні релігії: загальна характеристика.
10. Індуїзм як народно-державна релігія Індії.
11. Віровчення і культ у сикхізмі.
12. Основи віровчення і культ у джайнізмі.

13. Язичницькі релігії давніх європейських народів: загальні риси та відмінності.
14. Іудаїзм як перша історична форма монотеїзму.

Питання для повторення та обговорення

1. У чому полягає відмінність між національними та світовими релігіями?
2. Чи можна вважати політеїзм «ранньою» або «примітивною» формою релігії?
3. Які соціальні функції виконували національні релігії у давніх державах?
4. Чому міф відіграв ключову роль у релігіях Давнього світу?
5. Яке значення мало обожнення правителя для політичної стабільності держави?
6. Чи можна розглядати конфуціанство як релігію?
7. У чому полягає унікальність індуїзму серед національних релігій?
8. Як індуїзм вплинув на формування соціальної ієрархії Індії?
9. Чому джайнізм і сикхізм виникли як альтернативи індуїзму?
10. Які риси іудаїзму дозволяють вважати його основою авраамічної традиції?
11. Як національні релігії зберігають свою ідентичність у глобалізованому світі?
12. Чи можливе існування національної релігії без державної підтримки?

Теми доповідей (рефератів)

1. Національні релігії як форма етнорелігійної ідентичності.
2. Політеїзм у релігіях Давнього світу: структура та функції.
3. Космогонічні міфи Месопотамії.
4. Жрецтво як соціальний інститут у Давньому Єгипті.
5. Даосизм і конфуціанство: порівняльний аналіз.
6. Синтоїзм як національна релігія Японії.

Тести для контролю знань за темою

1. Національна релігія – це:

- а) релігія, поширена серед усього людства;
- б) етнорелігійне утворення, пов'язане з певним народом і державою;
- в) індивідуальна форма вірувань;
- г) виключно філософська система.

2. Яка форма вірувань є типовою для більшості національних релігій Давнього світу?

- а) монотеїзм;
- б) політеїзм;
- в) атеїзм;
- г) деїзм.

3. Народні релігії насамперед є виявом:

- а) універсальних догматів;
- б) особистої віри;

- в) автохтонних етнокультурних традицій;
- г) філософських концепцій.

4. Який народ вважається творцем найдавнішої писемної культури та релігії Месопотамії?

- а) асирійці;
- б) вавилоняни;
- в) шумери;
- г) хетти.

5. Космогонічні міфи пояснюють:

- а) походження моралі;
- б) створення світу і космосу;
- в) соціальну ієрархію;
- г) політичну владу.

6. Міф про всесвітній потоп міститься у:

- а) «книзі мертвих»;
- б) епосі про Гільгамеша;
- в) упанішадах;
- г) ведах.

7. Легенди про Гільгамеша належать до релігійної традиції:

- а) стародавнього Єгипту;
- б) Месопотамії;
- в) Давнього Китаю;
- г) Індії.

8. Яка риса є характерною для культової системи Асирійської держави?

- а) миролюбний характер;
- б) аскетизм;
- в) мілітаризація релігійного культу;
- г) монотеїзм.

9. Обожнення правителя є характерною рисою релігії:

- а) Стародавнього Китаю;
- б) Давньої Індії;
- в) Стародавнього Єгипту;
- г) Давньої Греції.

10. Хто вважався верховним богом сонця в єгипетській міфології?

- а) Осіріс;
- б) Анубіс;
- в) Ра;
- г) Гор.

11. Яку роль відігравали жерці у Стародавньому Єгипті?

- а) лише ритуальну;
- б) виключно освітню;
- в) релігійну, політичну та економічну;
- г) лише символічну.

12. Культ Шан-ді та Неба був характерний для релігії:

- а) Індії;
- б) Стародавнього Китаю;
- в) Японії;
- г) Персії.

13. Даосизм у центр ставить поняття:

- а) Дхарми;
- б) Карми;
- в) Дао (шляху);
- г) Закону.

14. Конфуціанство насамперед є:

- а) містичним культом;
- б) релігійно-етичним ученням;
- в) формою політеїзму;
- г) аскетичною практикою.

15. Яка цивілізація створила пантеон богів Олімпу?

- а) римська;
- б) давньогрецька;
- в) кельтська;
- г) германська.

16. Яка релігія збереглася як етнічний релікт у Японії?

- а) парсизм;
- б) синтоїзм;
- в) бон;
- г) даосизм.

17. Індуїзм є:

- а) світовою монотеїстичною релігією;
- б) реформаторським рухом;
- в) народно-державною релігією Індії;
- г) філософською школою.

18. Основними священними текстами брахманського періоду індуїзму є:

- а) Коран і Сунна;
- б) Трипітака;
- в) Веди й Упанішади;
- г) Авеста.

19. Джайнізм відомий насамперед ученням про:

- а) жертвоприношення;
- б) абсолютне ненасильство (ахімсу);
- в) культ богів;
- г) соціальну ієрархію.

20. Яка релігія є першою історичною формою монотеїзму?

- а) індуїзм;
- б) зороастризм;
- в) іудаїзм;
- г) сикхізм.

Список рекомендованої літератури

1. Історія релігій світу : навчальний посібник / В. І. Лубський, Є. А. Харьковщенко, М. В. Лубська, Т. Г. Горбаченко. Київ : Центр учбової літератури, 2019. С. 123–170.
2. Лубський В. І., Лубська М. В. Історія релігій : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. С. 61–210.
3. Плахтій М. П., Сулятицька Т. В. Релігієзнавство : навчальний посібник [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. С. 37–56.
4. Протеро С. Вісім релігій, що панують у світі: чому їхні відмінності мають значення / пер. з англ. В. Пунько. Київ : BookChef, 2022. С. 143–234, 334–431.
5. Релігієзнавство : навчальний посібник / наук. ред. Д. В. Брильов. Київ : Дух і літера, 2018. С. 47–137.

Змістовий модуль № 2. Світові релігії. Релігія в Україні

Тема: Буддизм

План

1. Буддизм як перша за часом виникнення світова релігія: історичні передумови появи.
2. Соціокультурний контекст Індії VI–V ст. до н. е. та виникнення буддизму.
3. Легендарні відомості про життя Сідхартхи Гаутами (Будди).
4. Чотири благородні істини як ядро буддійського віровчення.
5. Восьмиступеневий шлях досягнення нирвани: структура і зміст.
6. Поняття нирвани та її значення у буддизмі.
7. Виникнення хінаяни (тхеравади): основні ідеї та практика.
8. Махаяна як напрям буддизму: ідеал бодхісаттви.
9. Чань-буддизм (дзен): особливості вчення і практики.
10. Ламаїзм (тибетський буддизм): культова система та соціальна організація.
11. Тантризм (ваджраяна): символіка, ритуал і медитативні практики.
12. Буддизм у сучасному світі: глобалізація і нові форми поширення.
13. Вплив буддизму на культуру, філософію та етику сучасності.

Питання для повторення та обговорення

1. Чи є буддизм релігією у традиційному розумінні цього слова?
2. У чому полягає новизна буддизму порівняно з давньоіндійськими віруваннями?
3. Чи можна вважати буддизм нетейстичною релігією?
4. Як буддизм інтерпретує проблему страждання і сенсу життя?
5. Чи є нирвана «знищенням» чи «звільненням» особистості?
6. Яке значення мають медитація і самодисципліна у буддійській практиці?
7. У чому полягає етичний ідеал буддизму?

8. Чому махаяна стала більш масовою формою буддизму?
9. Чи зберігає буддизм свою ідентичність у західному світі?

Теми доповідей (рефератів)

1. Буддизм і філософія: спільні та відмінні риси.
2. Буддійська етика і проблема насильства.
3. Буддизм і сучасна психологія.
4. Буддизм у глобалізованому світі: виклики та перспективи.

Тести для контролю знань за темою

1. Буддизм є:

- а) наймолодшою світовою релігією;
- б) першою за часом виникнення світовою релігією;
- в) національною релігією Індії;
- г) формою філософського атеїзму.

2. Засновником буддизму вважається:

- а) Махавіра;
- б) Конфуцій;
- в) Сідхартха Гаутама;
- г) Лао-цзи.

3. Яка подія в житті Сідхартхи Гаутами стала поштовхом до духовних пошуків?

- а) сходження на трон;
- б) зустріч з жерцями;
- в) усвідомлення страждання, старості і смерті;
- г) вивчення Вед.

4. Центральною проблемою буддизму є:

- а) гріх;
- б) воля Бога;
- в) страждання (дуккха);
- г) пізнання природи.

5. Згідно з буддизмом, причиною страждання є:

- а) незнання законів природи;
- б) божественне покарання;
- в) бажання і прив'язаності;
- г) соціальна нерівність.

6. Нірвана у буддизмі означає:

- а) небесне царство;
- б) переселення душ;
- в) звільнення від страждання і сансари;
- г) фізичну смерть.

7. Скільки благородних істин лежить в основі буддизму?

- а) дві;
- б) три;

- в) чотири;
- г) вісім.

8. Восьмиступеневий шлях спрямований на:

- а) накопичення матеріальних благ;
- б) служіння богам;
- в) досягнення нирвани;
- г) розвиток науки.

9. Який з наведених елементів НЕ належить до Восьмиступеневого шляху?

- а) правильна мова;
- б) правильна дія;
- в) правильна віра в Бога;
- г) правильна зосередженість.

10. Який принцип буддизму називають «серединним шляхом»?

- а) поєднання віри і науки;
- б) поклоніння богам і духам;
- в) уникнення крайнощів аскетизму і чуттєвих насолод;
- г) баланс політики і релігії.

11. Який напрям буддизму вважається найдавнішим?

- а) Махаяна;
- б) Хінаяна;
- в) Ламаїзм;
- г) Дзен.

12. Ідеалом духовного розвитку в хінаяні є:

- а) бодхісаттва;
- б) архат;
- в) пророк;
- г) монах-реформатор.

13. Махаяна відрізняється від тхеравади насамперед:

- а) відмовою від медитації;
- б) відсутністю етики;
- в) ідеалом бодхісаттви, що прагне спасіння всіх істот;
- г) культом єдиного Бога.

14. Чань-буддизм (дзен) найбільше поширений у:

- а) Індії;
- б) Шрі-Ланці;
- в) Китаї та Японії;
- г) Тибеті.

15. Ламаїзм є формою буддизму, поширеною переважно у:

- а) Південно-Східній Азії;
- б) Китаї;
- в) Тибеті та Монголії;
- г) Індії.

16. Тантричний буддизм (ваджраяна) характеризується:

- а) відмовою від ритуалів;

- б) культом предків;
- в) використанням мантр, мандал і складних ритуалів;
- г) виключно етичним вченням.

17. Буддизм є нетейстичною релігією, оскільки:

- а) заперечує духовний світ;
- б) не визнає персонального Бога-творця;
- в) відкидає мораль;
- г) не має священних текстів.

18. Основним засобом духовної практики в буддизмі є:

- а) жертвоприношення;
- б) паломництво;
- в) медитація;
- г) обряд ініціації.

19. Буддизм у сучасному світі:

- а) втратив усіх прихильників;
- б) існує лише в Азії;
- в) поширюється як релігія і як духовна практика;
- г) повністю секуляризувався.

20. Який аспект буддизму зробив його привабливим для західної культури?

- а) сувора догматичність;
- б) політична доктрина;
- в) орієнтація на особистий досвід і самопізнання;**
- г) культова пишність.

Список рекомендованої літератури

1. Історія релігій світу : навчальний посібник / В. І. Лубський, Є. А. Харьковщенко, М. В. Лубська, Т. Г. Горбаченко. Київ : Центр учбової літератури, 2019. С. 273–308.
2. Лубський В. І., Лубська М. В. Історія релігій : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. С. 211–246.
3. Плахтій М. П., Сулятицька Т. В. Релігієзнавство : навчальний посібник [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. С. 57–67.
4. Протеро С. Вісім релігій, що панують у світі: чому їхні відмінності мають значення / пер. з англ. В. Пунько. Київ : BookChef, 2022. С. 235–278.
5. Релігієзнавство. Посібник для студентів вищих навчальних закладів денної, заочної та дистанційної форм навчання / Титаренко В. В., д.філос.н., доц., Горкуша О.В., к.філос.н. К.: КУБГ, 2021. С. 50–62.
6. Релігієзнавство : навчальний посібник / наук. ред. Д. В. Брильов. Київ : Дух і літера, 2018. С. 147–163.

Тема: Християнство

План

1. Суспільно-історичні умови виникнення християнства в Римській імперії.
2. Становлення християнської Церкви у перші століття.
3. Причини і наслідки перетворення християнства на державну релігію Римської імперії.
4. Біблія як священна книга християнства: склад і структура.
5. Внутрішньоцерковна боротьба і формування християнського віровчення.
6. Вселенські собори та їх роль у становленні догматики.
7. Християнська моральна доктрина та її основні принципи.
8. Культ у системі християнської релігії: богослужіння, таїнства, обряди.
9. Виникнення і розвиток православ'я: віровчення та культова практика.
10. Католицизм: особливості віровчення, культу та церковної організації.
11. Протестантизм: історія виникнення та основні напрями.

Питання для повторення та обговорення

1. Чому християнство виникло саме в умовах Римської імперії?
2. У чому полягає новизна християнської проповіді порівняно з іудаїзмом?
3. Наскільки історичні джерела дозволяють говорити про реальну постать Ісуса Христа?
4. Яке значення мала діяльність апостолів для перетворення християнства на світову релігію?
5. Як змінився характер християнства після набуття статусу державної релігії?
6. Чому питання догматів стало предметом гострої внутрішньоцерковної боротьби?
7. У чому полягає гуманістичний потенціал християнської моральної доктрини?
8. Яку роль відіграє культ у житті християнської спільноти?
9. Які історичні причини поділу християнства на основні конфесії?
10. Чи можливий міжконфесійний діалог у сучасному християнстві?

Теми доповідей (рефератів)

1. Ідейні джерела християнського віровчення.
2. Проблема історичності Ісуса Христа в сучасній науці.
3. Християнство та іудаїзм: порівняльний аналіз.
4. Біблія як основа християнського віровчення.
5. Таїнства у християнській традиції.
6. Протестантизм і Реформація.
7. Вплив християнства на культуру.
8. Міжконфесійні відносини в християнстві.

Тести для контролю знань за темою

1. У яких історичних умовах виникло християнство?

- а) в умовах становлення феодалізму в Європі;
- б) у період занепаду Римської імперії;
- в) у добу Відродження;
- г) в епоху Нового часу.

2. Яка релігія стала безпосереднім ґрунтом виникнення християнства?

- а) зороастризм;
- б) іслам;
- в) іудаїзм;
- г) буддизм.

3. Основним джерелом відомостей про життя Ісуса Христа є:

- а) Талмуд;
- б) Коран;
- в) Новий Завіт;
- г) Апокрифи.

4. Як називається збірка книг, що є священною для християнства?

- а) Веди;
- б) Біблія;
- в) Авеста;
- г) Трипітака.

5. Яка частина Біблії присвячена життю та вченню Ісуса Христа?

- а) Псалми;
- б) Старий Завіт;
- в) Пророчі книги;
- г) Новий Завіт.

6. Яке поняття є центральним у новозавітній проповіді Ісуса Христа?

- а) Закон відплати;
- б) Царство Боже;
- в) Карма;
- г) Дхарма.

7. Хто з апостолів відіграв вирішальну роль у поширенні християнства серед язичників?

- а) Петро;
- б) Іоанн;
- в) Павло;
- г) Яків.

8. Коли християнство стало державною релігією Римської імперії?

- а) I ст. н.е.;
- б) II ст. н.е.;
- в) IV ст. н.е.;
- г) VI ст. н.е.

9. Хто з римських імператорів узаконив християнство?

- а) Нерон;

- б) Август;
- в) Константин Великий;
- г) Траян.

10. Як називається стислий виклад основних догматів християнства?

- а) Декалог;
- б) Символ віри;
- в) Катехізис;
- г) Апокаліпсис.

11. Яке вчення про Бога є характерним для християнства?

- а) політеїзм;
- б) дуалізм;
- в) монотеїзм;
- г) пантеїзм.

12. Який догмат є спільним для всіх християнських конфесій?

- а) Про чистилище;
- б) Про Трійцю;
- в) Про індульгенції;
- г) Про реінкарнацію;

13. Скільки таїнств визнає традиційне християнство?

- а) три;
- б) п'ять;
- в) сім;
- г) десять.

14. Яка моральна заповідь є центральною в християнстві?

- а) помста ворогам;
- б) любов до ближнього;
- в) аскетичне самозречення;
- г) матеріальне процвітання.

15. Яка з перелічених конфесій сформувалася внаслідок Реформації?

- а) православ'я;
- б) католицизм;
- в) протестантизм;
- г) англіканство

16. Який центр духовної влади характерний для католицизму?

- а) Константинополь;
- б) Єрусалим;
- в) Рим;
- г) Антіохія.

17. Яка особливість притаманна православ'ю?

- а) визнання папської непомильності;
- б) відмова від таїнств;
- в) соборність церковного життя;
- г) заперечення ікон.

18. Яке ставлення до Біблії є характерним для протестантизму?

- а) Біблія і Послання рівнозначні;
- б) Біблія – єдине джерело віровчення;
- в) Біблія має символічне значення;
- г) Біблія не є обов'язковою.

19. Який символ є основним у християнстві?

- а) менора;
- б) півмісяць;
- в) хрест;
- г) колесо сансари.

20. Яка ідея відрізняє християнство від більшості давніх релігій?

- а) обожнення правителя;
- б) віра в загробне життя;
- в) ідея спасіння через віру і любов;
- г) космічний цикл перевтілень.

Список рекомендованої літератури

1. Історія релігій світу : навчальний посібник / В. І. Лубський, Є. А. Харьковщенко, М. В. Лубська, Т. Г. Горбаченко. Київ : Центр учбової літератури, 2019. С. 354–464.
2. Лубський В. І., Лубська М. В. Історія релігій : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. С. 311–583.
3. Плахтій М. П., Сулятицька Т. В. Релігієзнавство : навчальний посібник [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. С. 79–91.
4. Протеро С. Вісім релігій, що панують у світі: чому їхні відмінності мають значення / пер. з англ. В. Пунько. Київ : BookChef, 2022. С. 93–142.
5. Релігієзнавство. Посібник для студентів вищих навчальних закладів денної, заочної та дистанційної форм навчання / Титаренко В. В., д.філос.н., доц., Горкуша О.В., к.філос.н. К.: КУБГ, 2021. С. 50–62.
6. Релігієзнавство : навчальний посібник / наук. ред. Д. В. Брильов. Київ : Дух і літера, 2018. С. 205–286.

Тема: Іслам

План

1. Історичні та соціально-економічні передумови виникнення ісламу.
2. Життєвий шлях Мухаммеда: мекканський та медінський періоди. Формування першої мусульманської громади.
3. Коран як джерело віровчення та пам'ятка культури. Структура та мова Корану. Сунна і Хадіси.
4. Віровчення та культова практика ісламу.
5. Причини та наслідки розколу на сунізм і шиїзм.
6. Суфізм як містичний напрям.
7. Шаріат як регулятор суспільного життя.

Питання для повторення та обговорення

1. Чому іслам називають «наймолодшою» світовою релігією і як це вплинуло на його догматику?
2. Яким був релігійний ландшафт доісламської Аравії?
3. У чому полягає принципова відмінність між Кораном та Сунною у правовій практиці?
4. Як концепція «Джихаду» трактується в класичному ісламі та як вона інтерпретується в сучасному політичному дискурсі?
5. Яку роль відіграє Кааба як символ єдності мусульманського світу?
6. Порівняйте статус пророка в ісламі зі статусом засновників інших світових релігій.
7. Як принципи шариату корелюються з концепцією прав людини в сучасному глобалізованому світі?

Теми доповідей (рефератів)

1. Доісламська культура арабів: від язичницьких пантеонів до монотеїстичних шукань.
2. Жінка в ісламі: теологічні норми проти патріархальних традицій.
3. Ісламська архітектура та мистецтво: чому в мечетях немає зображень живих істот?
4. Золота доба ісламу: внесок мусульманських вчених (Ібн Сіна, Аль-Фарабі) у розвиток світової науки.
5. Економічна модель ісламу: заборона лихварства та інститут закята.
6. Суфійська традиція в ісламі: шлях любові та містичного пізнання Бога.
7. Іслам в Україні: історія кримських татар та сучасний стан мусульманських громад.
8. Політичний іслам (ісламізм) у XXI столітті: витоки, ідеологія, персоналії.

Тести для контролю знань за темою

1. Де виник іслам?

- а) в Індії;
- б) в Персії;
- в) на Аравійському півострові;
- г) у Візантії.

2. Яке місто вважається релігійним центром ісламу?

- а) Дамаск;
- б) Єрусалим;
- в) Мекка;
- г) Багдад.

3. Хто є засновником ісламу?

- а) Ісус;
- б) Мойсей;
- в) Пророк Мухаммед;
- г) Авраам.

4. Яка релігія панувала на Аравійському півострові до ісламу?

- а) християнство;
- б) язичництво та політеїзм;
- в) буддизм;
- г) зороастризм.

5. Що таке Коран?

- а) збірка релігійних казок;
- б) священна книга мусульман;
- в) історична хроніка Аравії;
- г) філософський трактат.

6. Які основні напрями ісламу?

- а) християни та юдеї;
- б) суніти та християни;
- в) суніти та шиїти;
- г) буддисти та шиїти.

7. Що таке Хіджра?

- а) назва святого міста;
- б) переселення пророка Мухаммеда з Мекки до Медіни;
- в) ім'я священної книги;
- г) молитва мусульман.

8. Який із стовпів ісламу є обов'язковим щоденним ритуалом?

- а) закят;
- б) саум;
- в) сала (молитва);
- г) хадж.

9. Яке з мусульманських свят пов'язане з закінченням посту Рамадан?

- а) Ід аль-Адха;
- б) Ід аль-Фітр;
- в) Ашура;
- г) Махрам.

10. Що таке Шаріат?

- а) назва релігійної книги;
- б) молитовний ритуал;
- в) система релігійного та морального права в ісламі;
- г) святковий обряд.

11. Хто визнає пророка Мухаммеда останнім пророком?

- а) юдеї;
- б) християни;
- в) мусульмани;
- г) зороастрійці.

12. Яка подія вважається початком мусульманського літочислення?

- а) народження Мухаммеда;
- б) смерть Мухаммеда;
- в) хіджра в Медіни;

г) перший підкорений племінний союз.

13. Який напрям ісламу поширений серед більшості мусульман?

- а) шіїти;
- б) суніти;
- в) суріти;
- г) ахмадії.

14. Яка релігійна практика передбачає милостиню для бідних?

- а) сауум;
- б) закят;
- в) сала;
- г) хадж.

15. Що таке Саум?

- а) молитва;
- б) благодійність;
- в) пост під час місяця Рамадан;
- г) паломництво.

16. Куди мусульмани здійснюють паломництво Хадж?

- а) Єрусалим;
- б) Медіна;
- в) Мекка;
- г) Багдад.

17. Яка релігійна традиція вплинула на ранній іслам поряд із політеїзмом?

- а) буддизм;
- б) індуїзм;
- в) юдаїзм та християнство;
- г) зороастризм.

18. Який основний принцип віри в ісламі?

- а) святість багатьох богів;
- б) єдинобожжя (тавхід);
- в) переродження душ;
- г) абсолютна безсмертність душі.

19. Яка святиня є найважливішою для мусульман?

- а) Купол Скелі;
- б) Кааба в Мецці;
- в) Мечеть Омара;
- г) Мечеть Аль-Акса.

20. Який принцип об'єднує мусульман у всьому світі?

- а) національна приналежність;
- б) політична система;
- в) віра в єдиного Бога та Коран;
- г) мова.

Список рекомендованої літератури

1. Історія релігій світу : навчальний посібник / В. І. Лубський, Є. А. Харьковщенко, М. В. Лубська, Т. Г. Горбаченко. Київ : Центр учбової літератури, 2019. С. 309–353.
2. Лубський В. І., Лубська М. В. Історія релігій : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. С. 584–670.
3. Плахтій М. П., Сулятицька Т. В. Релігієзнавство : навчальний посібник [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. С. 68–78.
4. Протеро С. Вісім релігій, що панують у світі: чому їхні відмінності мають значення / пер. з англ. В. Пунько. Київ : BookChef, 2022. С. 40–92.
5. Релігієзнавство. Посібник для студентів вищих навчальних закладів денної, заочної та дистанційної форм навчання / Титаренко В. В., д.філос.н., доц., Горкуша О.В., к.філос.н. К.: КУБГ, 2021. С. 50–62.
6. Релігієзнавство : навчальний посібник / наук. ред. Д. В. Брильов. Київ : Дух і літера, 2018. 287–324.

Тема: Історія і сучасний стан релігій в Україні

План

1. Релігійний світ дописемних культур (трипільля, скіфи, сармати) та специфіка східнослов'янського язичництва.
2. Релігійні реформи Володимира Святого. Цивілізаційний вибір 988 року та його наслідки для української державності.
3. Драматизм українського православ'я: Від Берестейської унії до створення Православної Церкви України (ПЦУ). Феномен УГКЦ.
4. Релігія в лещатах тоталітаризму: політика войовничого атеїзму, репресії проти духовенства та досвід «церкви в катакомбах».
5. Сучасна релігійна карта України: аналіз діяльності протестантських громад, ісламу та юдаїзму в українському контексті.
6. Соціальні причини популярності неокультів та натуралістичних міфів в Україні.
7. Законодавче забезпечення свободи совісті та виклики секуляризації в Україні.

Питання для повторення та обговорення

1. Які вірування характерні для трипільців, племен «ямно-катакомбної» культури та кімерійців?
2. Які релігійні уявлення мали скіфи, сармати, фракійці, кельти, германці та тюрки?
3. Які основні боги панували в давньослов'янському пантеоні?
4. Яку роль відіграв Володимир Великий у християнізації Русі?
5. Коли і яким чином відбулося Хрещення Русі?
6. Які конфесії становили українське православ'я до створення ПЦУ?

7. Чим відрізняється діяльність УПЦ (МП), УПЦ (КП) та УАПЦ?
8. Які основні події характеризують історію української Греко-Католицької Церкви?
9. Як тоталітарний режим вплинув на релігію в Україні?
10. Що таке багатоконфесійність і які проблеми вона створює для українського суспільства?
11. Які новітні релігійні течії та неорелігії існують в Україні?
12. Як формувалися уявлення про свободу совісті в Україні?
13. Чим відрізняються поняття толерантності, віротерпимості та свободи совісті?
14. Які фактори сприяють діалогу між віруючими та невіруючими?
15. Які проблеми та перспективи багатоконфесійності в Україні сьогодні?

Теми доповідей (рефератів)

1. Язичництво східних слов'ян і основні боги давньослов'янського пантеону.
2. Історія українського православ'я та створення ПЦУ.
3. Українська Греко-Католицька Церква: історія та сучасний стан.
4. Протестантські конфесії в Україні: історія та сучасність.
5. Іслам та іудаїзм в Україні: історія та сучасний розвиток.
6. Неорелігії та неокульти в сучасній Україні: типологія та вплив на суспільство.
7. Толерантність, віротерпимість та свобода совісті в українському суспільстві.
8. Законодавче забезпечення свободи совісті в Україні.
9. Гуманістичний аспект міжрелігійного діалогу в Україні.
10. Сучасні виклики для українського релігійного ландшафту.
11. Роль релігії у формуванні національної ідентичності України.

Тести для контролю знань за темою

- 1. Які племена проживали на території України в давні часи і залишили релігійні уявлення про природні сили?**
 - а) сармати;
 - б) кельти;
 - в) трипільці;
 - г) греки.
- 2. Яке плем'я «ямно-катакомбної» культури відоме своїми релігійними поховальними обрядами?**
 - а) кімерійці;
 - б) скіфи;
 - в) племена катакомбної культури;
 - г) германці.
- 3. Які племена були відомі своєю кочовою культурою і поклонінням коню?**
 - а) кельти;
 - б) слов'яни;

- в) скіфи та сармати;
- г) тюрки.

4. Хто здавна вважався верховним богом у давньослов'янському пантеоні?

- а) Перун;
- б) Дажбог;
- в) Мокош;
- г) Род.

5. Яку релігійну реформу здійснив Володимир Великий?

- а) ввів буддизм;
- б) християнізував Київську Русь;
- в) прийняв іслам;
- г) встановив язичницькі обряди.

6. Коли відбулося Хрещення Русі?

- а) 860 р.;
- б) 988 р.;
- в) 1015 р.;
- г) 1240 р.

7. Яка конфесія є новоствореною православною церквою України?

- а) УПЦ (МП);
- б) УАПЦ;
- в) ПЦУ;
- г) УПЦ (КП).

8. Яка православна церква України підпорядковується Московському Патріархату?

- а) УПЦ (МП);
- б) УПЦ (КП);
- в) УАПЦ;
- г) ПЦУ.

9. Яка церква об'єднує греко-католицьких християн в Україні?

- а) УАПЦ;
- б) УПЦ (КП);
- в) Українська Греко-Католицька Церква;
- г) ПЦУ.

10. Які релігійні організації поширені серед протестантів в Україні?

- а) лютерани, кальвіністи, баптисти, п'ятидесятники;
- б) суніти та шиїти;
- в) баптисти, п'ятидесятники, адвентисти, методисти;
- г) УПЦ ТА УАПЦ.

11. Який рух у ХХ столітті обмежував діяльність церков і переслідував віруючих?

- а) Незалежна Українська держава;
- б) Тоталітарний режим;
- в) Польська імперія;
- г) реформа Володимира Великого.

12. Які з наведених конфесій відносяться до новітніх релігійних рухів в Україні?

- а) УПЦ (КП);
- б) УАПЦ;
- в) неохристиянські та неоязичницькі рухи;
- г) УПЦ (МП).

13. Який напрям релігійних рухів відомий як «Нью Ейдж»?

- а) іслам;
- б) іудаїзм;
- в) рухи Нової Ери з езотеричними вченнями;
- г) греко-католицизм.

14. Який процес характеризує втрату релігійного впливу на суспільство?

- а) сакралізація;
- б) секуляризація;
- в) християнізація;
- г) політеїзм.

15. Яке поняття означає терпимість до вірувань інших?

- а) сакралізація;
- б) толерантність;
- в) шаріат;
- г) віра.

16. Який закон забезпечує свободу совісті в Україні?

- а) Конституція Польщі;
- б) Кримінальний кодекс;
- в) Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації»;
- г) Закон «Про релігію в СРСР».

17. Який принцип об'єднує віруючих і невіруючих у сучасному українському суспільстві?

- а) релігійна монополія;
- б) діалог і співпраця;
- в) шаріат;
- г) тоталітаризм.

18. Який чинник сприяв формуванню багатоконфесійності в Україні?

- а) відсутність релігійних традицій;
- б) скасування релігійних свят;
- в) історична спадщина та культурне різноманіття;
- г) монотеїзм.

19. Які релігії є традиційними нехристиянськими в Україні?

- а) християнство та греко-католицизм;
- б) православ'я;
- в) іслам та іудаїзм;
- г) протестантизм.

20. Що є гуманістичною основою діалогу віруючих і невіруючих?

- а) політичний контроль;

- б) монополія церкви;
- в) повага до людини та її прав;
- г) примус до віри.

Список рекомендованої літератури

1. Історія релігій світу : навчальний посібник / В. І. Лубський, Є. А. Харьковщенко, М. В. Лубська, Т. Г. Горбаченко. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 484–525.
2. Лубський В. І., Лубська М. В. Історія релігій : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. С. 671–738.
3. Плахтій М. П., Сулятицька Т. В. Релігієзнавство : навчальний посібник [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. С. 116–137.
4. Релігієзнавство. Посібник для студентів вищих навчальних закладів денної, заочної та дистанційної форм навчання / Титаренко В. В., д.філос.н., доц., Горкуша О.В., к.філос.н. К.: КУБГ, 2021. С. 85–92.

Тема: Міжконфесійні відносини

План

1. Значення міжконфесійних відносин для суспільства. Визначення поняття «межконфесійний діалог».
2. Конфесійна структура та географія релігій в Україні.
3. Релігія в житті національних меншин України.
4. Іудаїзм в Україні та хасидизм.
5. Основні релігійні організації та їх діяльність в Україні.
6. Світоглядний та конфесійний плюралізм в Україні.
7. Міжцерковні та внутрішньоконфесійні відносини в Україні.
8. Вплив геополітичного становища України на міжконфесійні відносини.
9. Україна у системі міждержавних релігійних відносин.
10. Міжнародні організації та участь українських релігійних спільнот.
11. Основні проблеми та перспективи міжконфесійного діалогу в Україні.

Питання для повторення та обговорення

1. Що таке міжконфесійні відносини і які форми вони набувають у світі?
2. Яка конфесійна структура існує в Україні?
3. Як релігія впливає на життя національних меншин в Україні?
4. Яка роль іудаїзму та хасидизму у релігійному житті України?
5. Які основні релігійні об'єднання діють на території України?
6. Що таке світоглядний та конфесійний плюралізм?
7. Як формуються міжцерковні та внутрішньоконфесійні відносини в Україні?
8. Яким чином геополітичне становище України впливає на міжконфесійні відносини?

9. Як українські релігійні організації взаємодіють у міжнародному контексті?
10. Які фактори сприяють мирному діалогу між різними конфесіями?
11. Які конфлікти або суперечки між конфесіями мали місце в історії України?
12. Яку роль відіграє держава у регулюванні міжконфесійних відносин?
13. Які релігійні традиції національних меншин вплинули на конфесійну карту України?
14. Як міжнародні релігійні організації підтримують діалог в Україні?

Теми доповідей (рефератів)

1. Міжконфесійні відносини у світі: форми, проблеми, перспективи.
2. Вплив геополітичного становища України на міжконфесійні відносини.
3. Толерантність і взаємоповага як основа міжконфесійного діалогу.
4. Конфлікти та співпраця релігійних спільнот в Україні.
5. Роль держави у регулюванні міжконфесійних відносин.
6. Релігійна карта України: історичні та сучасні тенденції.
7. Міжконфесійний діалог у контексті європейської інтеграції України.
8. Плюралізм вірувань і формування громадянського суспільства.
9. Проблеми та виклики міжконфесійного співіснування в сучасному українському суспільстві.
10. Релігійні організації та миротворчі ініціативи в Україні.

Тести для контролю знань за темою

1. Що таке міжконфесійні відносини?

- а) відносини між державами;
- б) відносини між різними політичними партіями;
- в) взаємодія та співробітництво між різними релігійними конфесіями;
- г) внутрішні конфлікти в одній конфесії.

2. Який напрямок у християнстві спрямований на об'єднання церков?

- а) протестантизм;
- б) екуменізм;
- в) патріархат;
- г) монашество.

3. Який фактор найбільше впливає на міжконфесійні відносини в Україні?

- а) природні ресурси;
- б) мовна політика;
- в) етноконфесійна ситуація та багатоконфесійність;
- г) кліматичні умови.

4. Яка група вірувань є традиційною для хасидизму в Україні?

- а) православ'я;
- б) католицизм;
- в) юдаїзм;
- г) іслам.

5. Яка конфесія відома своєю діяльністю серед національних меншин України?

- а) УПЦ (КП);
- б) ПЦУ;
- в) іудаїстські громади;
- г) УАПЦ.

6. Що таке світоглядний плюралізм?

- а) однорідність поглядів;
- б) панування однієї релігії;
- в) співіснування різних світоглядів у суспільстві;
- г) виключення інших релігій.

7. Яка держава має значний вплив на міжконфесійні відносини в Україні через історичні та геополітичні фактори?

- а) Польща;
- б) Росія;
- в) Франція;
- г) Італія.

8. Який принцип є основою толерантності між конфесіями?

- а) примус до віри;
- б) монополія церкви;
- в) повага до прав та свобод інших релігій;
- г) релігійне змагання.

9. Яка організація об'єднує християнські церкви для екуменічного діалогу?

- а) НАТО;
- б) ООН;
- в) Всесвітня рада церков;
- г) ЄС.

10. Яка форма взаємодії відносин між конфесіями ускладнюється через внутрішні суперечки всередині однієї конфесії?

- а) міждержавні відносини;
- б) секуляризація;
- в) внутрішньоконфесійні відносини;
- г) толерантність.

11. Яке поняття характеризує існування кількох конфесій у межах одного суспільства?

- а) монотеїзм;
- б) монофілія;
- в) конфесійний плюралізм;
- г) сакралізація.

12. Який напрямок іудаїзму поширений в Україні?

- а) православ'я;
- б) католицизм;
- в) хасидизм;
- г) протестантизм.

13. Що з переліченого не є традиційною релігією України?

- а) православ'я;

- б) католицизм;
- в) буддизм;
- г) іудаїзм.

14. Яка релігія в Україні представлена численними громадськими об'єднаннями та мережами?

- а) даосизм;
- б) буддизм;
- в) християнство;
- г) синтоїзм.

15. Який аспект міжконфесійних відносин включає співробітництво релігійних організацій на міжнародному рівні?

- а) локальні свята;
- б) міжнародна діяльність;
- в) національна політика;
- г) монополія однієї церкви.

16. Що таке внутрішньоконфесійні відносини?

- а) взаємодія між різними державами;
- б) взаємодія між релігіями різних країн;
- в) відносини всередині однієї конфесії;
- г) контакт між державою і церквою.

17. Яка релігія представлена серед національних меншин в Україні?

- а) конфуціанство;
- б) індуїзм;
- в) іслам;
- г) буддизм.

18. Який принцип лежить в основі міжконфесійного діалогу?

- а) панування однієї релігії;
- б) примус до віри;
- в) взаємоповага та співпраця;
- г) виключення інших поглядів.

19. Який фактор історично ускладнює міжконфесійні відносини в Україні?

- а) географічні умови;
- б) історичні суперечки та етноконфесійні особливості;
- в) клімат;
- г) демографія.

20. Яка роль держави у міжконфесійних відносинах?

- а) встановлювати одну державну релігію;
- б) забезпечувати свободу совісті та регулювати співіснування конфесій;
- в) забороняти будь-які релігійні об'єднання;
- г) контролювати релігійні свята.

Список рекомендованої літератури

1. Історія релігій світу : навчальний посібник / В. І. Лубський, Є. А. Харьковщенко, М. В. Лубська, Т. Г. Горбаченко. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 852 с.
2. Лубський В. І., Лубська М. В. Історія релігій : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 776 с.
3. Плахтій М. П., Сулятицька Т. В. Релігієзнавство : навчальний посібник [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 168 с.
4. Релігієзнавство. Посібник для студентів вищих навчальних закладів денної, заочної та дистанційної форм навчання / Титаренко В. В., д.філос.н., доц., Горкуша О.В., к.філос.н. К.: КУБГ, 2021. 137 с.
5. Релігієзнавство : навчальний посібник / наук. ред. Д. В. Брильов. Київ : Дух і літера, 2018. 328 с.

3. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Сутність і структура релігії.
2. Основні концепції походження релігії.
3. Первісні релігійні вірування.
4. Функції релігії.
5. Класифікація релігій.
6. Основні характеристики етнонаціональних релігій. Класифікації етнонаціональних релігій.
7. Походження та Святе Письмо іудаїзму.
8. Культ іудаїзму.
9. Теологічні напрями іудаїзму.
10. Сучасні течії іудаїзму.
11. Походження та духовні джерела індуїзму.
12. Індуїзм як спосіб світосприйняття. Система варн.
13. Культ індуїзму.
14. Походження та духовні джерела даосизму.
15. Віровчення даосизму.
16. Культ даосизму.
17. Походження та духовні джерела конфуціанства.
18. Віровчення та культ конфуціанства.
19. Походження та ідейні джерела буддизму.
20. Основи віровчення та Святе Письмо буддизму.
21. Течії буддизму.
22. Буддизм в Україні.
23. Соціально-економічні умови та духовні джерела християнства.
24. Постать Ісуса Христа.
25. Моральне вчення християнства.
26. Християнський культ.
27. Біблія – священна книга християн.
28. Вселенські собори як етапи формування основних догматів християнства.
29. Поділ християнської церкви на православну (Східну) та католицьку (Західну).
30. Православ'я.
31. Католицизм.
32. Протестантизм.
33. Формування й поширення ісламу.
34. Коран – Святе Письмо ісламу.
35. Основні віросповідні принципи ісламу.
36. Морально-етичні норми ісламу.
37. П'ять стовпів ісламу.
38. Формування й поширення ісламу.
39. Морально-етичні норми ісламу.
40. Культ ісламу.

41. Релігійні напрями і течії ісламу.
42. Неорелігійні рухи: причини поширення та розмаїття напрямків.
43. Атеїзм.
44. Конфесійне життя України.
45. Автокефалія ПЦУ.
46. Свобода совісті та її правове забезпечення в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Голловей Р. Коротка історія релігії / пер. з англ. А. Ящук. Київ : Наш формат, 2023. 256 с.
2. Історія релігій світу : навчальний посібник / В. І. Лубський, Є. А. Харьковщенко, М. В. Лубська, Т. Г. Горбаченко. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 852 с.
3. Лубський В. І., Лубська М. В. Історія релігій : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 776 с.
4. Плахтій М. П., Сулятицька Т. В. Релігієзнавство : навчальний посібник [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 168 с.
5. Протеро С. Вісім релігій, що панують у світі: чому їхні відмінності мають значення / пер. з англ. В. Пунько. Київ : BookChef, 2022. 464 с.
6. Релігієзнавство. Посібник для студентів вищих навчальних закладів денної, заочної та дистанційної форм навчання / Титаренко В. В., д.філос.н., доц., Горкуша О.В., к.філос.н. К.: КУБГ, 2021. 137 с.
7. Релігієзнавство : навчальний посібник / наук. ред. Д. В. Брильов. Київ : Дух і літера, 2018. 328 с.
8. Шевченко В. Словник-довідник з релігієзнавства. Київ : Наукова думка, 2004. 560 с.